Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvä laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä. Lailla toteutettaisiin Suomen osalta neuvoston asetuksen edellyttämä Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevia virkamiehiä ja tilapäistä henkilökuntaa koskeva oikeus halutessaan siirtää ansaitsemansa työeläkeoikeus jäsenmaan työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä.

Asetuksen säännökset ovat sellaisenaan voimassa olevaa lainsäädäntöä, ja eläkeoikeuden siirron toteututtamiseksi Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään Suomi on velvollinen luomaan siirtomenettelyn.

Ehdotuksen mukaan laissa määriteltäisiin ne periaatteet, joiden mukaan siirrettävän eläkeoikeuden pääoma-arvo laskettaisiin. Lisäksi laissa määriteltäisiin tilanteet, jolloin eläkeoikeuden palauttaminen olisi mahdollista, jos eläkeoikeuden siirtäjän palvelus Euroopan yhteisöjen palveluksessa päättyy hänen saamatta palveluksensa perusteella vapaakirjaoikeutta Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmästä.

Samoin määriteltäisiin ne oikeusvaikutukset, jotka koskevat toisaalta pois siirrettyjen ja toisaalta palanneiden eläkeoikeuksien käsittelyä Suomen eläkejärjestelmässä.

Ehdotuksen mukaan eläkeoikeuden siirtämisen vaatimat yhdyslaitostehtävät tulisivat eläketurvakeskuksen huolehdittaviksi.

Laissa annettaisiin sosiaali- ja terveysministeriölle oikeus solmia siirto-oikeuden toteuttamisen vaatima sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset työeläkelakeihin tarvittavista muutoksista.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne ovat hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi 1 päivänä tammikuuta 1995. Tämän jälkeen Euroopan yhteisöjen toimielinten palvelukseen on voitu nimittää myös suomalaisia. Toimielimien palvelukseen valittavat ovat pääosin melko nuoria, alle 35-vuotiaita, joille on näin ollen ehtinyt kertyä kohtalaisen vähän eläkkeeseen oikeuttavaa työskentelyä. Ylempiin virkoihin valitaan myös vanhempia, jo pitkän virka- tai työuran tehneitä, joille on ehtinyt kertyä merkittävä eläkeoikeus Suomen työeläkejärjestelmässä.

Siirtyminen työskentelemään maasta toiseen voi osoittautua henkilön eläketurvan kannalta epäedulliseksi eri maiden poikkeavista, toisiinsa yhteensovittamattomista eläkejärjestelmistä johtuen. Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista varten on annettu neuvoston asetus sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä (ETY) N:o 1408/71. Asetus ei kuitenkaan koske työntekijöiden siirtymistä jäsenmaiden ja Euroopan yhteisöjen toimielinten välillä. Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevien virkamiesten ja tilapäisen henkilökunnan työskentelyn ehdoista, kuten eläketurvasta, säädetään Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta sekä yhteisöjen virkamiehiin tilapäisesti sovellettavien erityisten toimenpiteiden laatimisesta annetussa neuvoston asetuksessa (ETY, Euratom; EHTY) N:o 259/68, jäljempänä henkilöstöasetus, ja sen liitteissä. Henkilöstöasetuksen liitteen VIII, jossa määritellään Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan henkilöstön eläkejärjestelmä, säännösten mukaisesti Euroopan yhteisöjen palveluksessa aloittavalla henkilöllä on aina halutessaan oikeus siirtää kansallisessa järjestelmässä ansaitsemansa eläkeoikeudet (vanhuus- ja perhe-eläke) yhteisöihin. Henkilöstöasetuksen säännösten mukaan eläkesiirtojärjestelmän luominen on jäsenvaltioille pakollista. Euroopan yhteisöjen palveluksessa aloittavalle henkilölle eläkeoikeuden siirto on vapaaehtoista.

Eläkeoikeuden siirto toteutetaan siirtämällä ansaittua eläkeoikeutta vastaava pääoma-arvo. Siirrettävän rahamäärän perusteella Euroopan yhteisöissä lasketaan sen omien eläkesääntöjen mukaisesti tätä vastaava ansaittu eläke, joka on ylimääräistä ansainta-aikaa ja joka otetaan huomioon määrättäessä henkilöstöasetuksen mukainen eläke tai eroraha.

Ehdotuksen mukaan siirron kohteena voisi olla eläkeoikeus, joka henkilölle on karttunut työ-, virka-, tai muusta palvelussuhteesta tai yrittäjätoiminnasta. Siirrettävän eläkeoikeuden määrä vastaisi vakuutusmatemaattisesti laskettua eläkeoikeuden pääoma-arvoa. Ehdotuksen mukaan siirron kohteena voisivat olla myös rekisteröidyt lisäedut. Kansaneläkeoikeutta ei ehdotuksen mukaan voisi siirtää.

Henkilöstöasetuksen liitteen VIII säännösten mukaan henkilöllä, jonka palvelussuhde päättyy Euroopan yhteisöissä, on oikeus siirtää yhteisöiltä saamiaan vanhuuseläkeoikeuksia vastaava vakuutusmatemaattinen arvo uuteen eläkejärjestelmään (rahastosiirto). Rahastosiirron edellytys on kuitenkin, että uuden järjestelmän hallintoelin, esimerkiksi Euroopan unionin jäsenvaltio, on tehnyt sopimuksen yhteisöjen hallinnon kanssa. Jos henkilö on Euroopan yhteisöjen palveluksessa alle kymmenen vuotta, ei hänelle synny vapaakirjaoikeutta Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään. Tällöin henkilöstöasetuksen säännösten mukaan henkilöllä on oikeus erorahaan, jos edellä esitetty rahastosiirto ei tule sovellettavaksi.

Ehdotuksen mukaan tilanteissa, jolloin henkilön palvelus yhteisöissä päättyy ennen kuin hänelle syntyy vapaakirjaoikeus Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään, henkilön eläkesuoja turvattaisiin siten, että Suomen työeläkejärjestelmään voidaan erorahasta palauttaa se osa, joka vastaa aikoinaan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirrettyä eläkeoikeutta. Vaihtoehtoisesti henkilö voisi palauttaa Suomen työeläkejärjestelmään koko Euroopan yhteisöjen palveluksessa syntynyttä eläkeoikeutta vastaavan vakuutusmatemaattisesti lasketun pääoma-arvon. Palauttamisen edellytyksenä olisi, että henkilö on siirtänyt

Suomesta eläkeoikeutta yhteisöjen järjestelmään ja tehnyt ennen siirtoa sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta eläketurvakeskuksen kanssa.

2. Nykytila

2.1. Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmä

Y leistä

Euroopan yhteisöjen toimielinten palveluksessa olevien virkamiesten ja tilapäisen henkilökunnan työskentelyn ehdoista, kuten eläkkeistä, säädetään henkilöstöasetuksessa.

Henkilöstöasetuksen säännösten mukaan Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmästä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys-, lesken- ja lapseneläkkeitä. Euroopan yhteisöjen toimielimen palveluksessa olevilla vanhuuseläkeikä on 60 vuotta ja täysi eläke on 70 % sen palkkaluokan viimeisestä peruspalkasta, johon henkilö on viimeksi kuulunut vähintään vuoden ajan. Täysi eläke karttuu 35 vuodessa.

Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmä ei tunne Suomen eläkejärjestelmän kaltaista jälkikarenssiaikaa, jonka perusteella eläkekarttumaan voidaan tietyissä tapauksissa lukea aika eläketapahtumasta eläkeiän täyttämiseen vielä työsuhteen päätyttyäkin. Näin ollen henkilö, joka lopettaa työskentelyn Euroopan yhteisöjen palveluksessa, menettää välittömästi oikeutensa saada esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä Euroopan yhteisöjen palveluksen perusteella, mikäli työkyvyttömyys alkaa vasta palvelussuhteen päätyttyä.

Oikeus vapaakirjaeläkkeeseen, joka vastaa palvelusta Euroopan yhteisöissä, syntyy vasta, kun työskentely on jatkunut kymmenen vuoden pituisen odotusajan verran. Kuitenkin yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö, joka täyttää 60 vuotta, on oikeutettu vanhuuseläkkeeseen, vaikka hän ei täyttäisi kymmenen vuoden odotusaikaa.

Henkilöstöasetuksen liitteessä VIII on säännökset myös siitä, että yhteisöjen palvelukseen siirtyvä virkamies tai tilapäiseen henkilökuntaan kuuluva voi niin halutessaan siirtää kansallisessa eläkejärjestelmässä ansaitsemansa eläkeoikeuden yhteisöihin. Samoin työsuhteen päätyttyä ansaitun eläkeoikeuden siirtäminen uuteen järjestelmään voi olla mahdollista. Säännösten tavoitteena on näin turvata kertyneen eläkeoikeuden säilyminen tilanteissa, jolloin henkilö siirtyy yhteisöjen eläkejärjestelmän piiristä jäsenvaltion eläkejärjestelmän piiriin tai päinvastoin.

Siirto yhteisöjen eläkejärjestelmään

Henkilöstöasetuksen liitteen VIII 11 artiklan 2 kohdassa säädetään yhteisöjen palvelukseen siirtyvän henkilön oikeudesta siirtää kansallisessa järjestelmässä karttuneen eläkeoikeutensa vakuutusmatemaattinen arvo Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään. Siirto on yhteisöjen palvelukseen menevälle henkilölle vapaaehtoista, kun puolestaan siirtojärjestelmän luominen on jäsenvaltioille pakollista ja jäsenvaltiota siten velvoittava, että sen on toteutettava siirron mahdollistavat lainsäädäntömuutokset.

Siirto yhteisöjen eläkejärjestelmästä

Henkilöstöasetuksen liitteen VIII 11 artiklan 1 kohdassa säädetään yhteisöjen palveluksesta eroavan henkilön oikeudesta siirtää Euroopan yhteisöjen palveluksessa karttuneen vanhuuseläkeoikeutensa vakuutusmatemaattinen arvo uuden työskentelymaansa eläkejärjestelmään (rahastosiirto) edellyttäen, ettei eläkkeen maksu ole alkanut. Rahastosiirto tulee kyseeseen kuitenkin vain silloin, jos jäsenmaan eläkejärjestelmässä vastaanottaminen on tehty mahdolliseksi. Jos tällaista siirtämisoikeutta ei sisälly jäsenmaan eläkejärjestelmään, henkilön Euroopan yhteisöjen palveluksessa karttunut eläkeoikeus jää Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään vapaakirjaeläkkeeksi. Kuitenkin jos henkilölle ei ole syntynyt vapaakirjaoikeutta yhteisöjen eläkejärjestelmään eikä rahastosiirto tule sovellettavaksi, hänelle maksetaan eroraha.

Henkilöstöasetuksen liitteen VIII 12 artiklassa säädetään henkilön oikeudesta erorahaan tilanteessa, jossa palvelus Euroopan yhteisöissä päättyy ennen kuin hänelle on ehtinyt syntyä vapaakirjaeläkeoikeus Euroopan yhteisöissä palvelun perusteella. Eroraha perustuu osaksi henkilön osalta maksettuihin vakuutusmaksuihin, osaksi Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään palveluksen alkaessa mahdollisesti siirrettyjen eläkeoikeuksien pääoma-arvoon ja osaksi palvelusajan pituuteen.

2.2. Suomen työeläkelainsäädäntö

Henkilöstöasetuksen mukaisessa eläkeoikeuden siirtämisessä on kysymys Suomen eläkejärjestelmän kannalta uudesta menetelmästä. Suomen kansallisessa eläkejärjestelmässä ei ole ollut tarvetta eläkeoikeuksien siirtämiseen, koska Suomessa vapaakirjaoikeus ansaittuihin etuuksiin syntyy lähes heti. Suomesta siirtyvien henkilöiden Suomessa karttunut eläketurva on varsin hyvin suojattu myös Suomen ulkopuolella tapahtuvan työskentelyn aikana. Tämä johtuu toisaalta eläkejärjestelmän piiriin pääsemisen edellyttämien odotusaikojen lyhyydestä ja toisaalta karttuneiden eläkeoikeuksien säilymisestä indeksitarkistuksilla suojattuina vapaakirjaeläkkeinä.

Eläkeoikeuksien siirtämistä varten on kehitettävä paitsi järjestelmä, jonka mukaisesti siirto käytännössä toteutetaan, myös menetelmä, jolla Suomessa karttuneen eläkeoikeuden arvo määritellään. Euroopan yhteisöjen palveluksen päättyessä Suomen eläkejärjestelmään palautettavan eläkeoikeuden käsittelyä varten on myös luotava oma menetelmänsä.

Koko työeläkesektorissa käytössä oleva vakuutusmatematiikka perustuu pääosin työntekijäin eläkelain (395/1961; TEL) mukaisiin yleisiin laskentaperiaatteisiin. Siksi eläkeoikeuksien siirroissa käytettävät pääoma-arvokertoimet perustuvat esityksen mukaan TEL:n yleisiin laskuperusteisiin.

Eläkeoikeuksien siirroissa pääoma-arvokertoimien tulee vastata täysin rahastoivaa järjestelmää. Suomen työeläkejärjestelmät ovat korkeintaan osittain rahastoivia. Siksi ei suoraan ole olemassa laskuperusteita eläkeoikeuksien siirtoa varten, vaan ne on laadittava erikseen.

2.3. Siirtosopimustilanne muiden jäsenvaltioiden kanssa

Henkilöstöasetuksen säännösten toteuttamista varten jäsenvaltio voi tehdä on tehtävä komission kanssa sopimuksen, sillä henkilöstöasetuksen liitteen VIII 11 artikla ei kata kaikkia siirtoon liittyviä seikkoja. Tällä hetkellä kaikki vanhat jäsenmaat ovat saaneet siirtoa koskevat sääntönsä valmiiksi. Uusien jäsenmaiden osalta Itävallan kanssa neuvottelut ovat valmiit ja siirtoa koskeva lakiesitys on lähdössä Itävallan parlamenttiin. Ruotsin kohdalla lakiesitystä valmisteleva raportti on valmisteilla.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Yleistä

Eläkeoikeuksien siirto tulee koskemaan käytännössä melko pientä piiriä. Henkilöstöasetuksen edellyttämä järjestelmä on siksi perusteltua saattaa voimaan sellaisena, että eläkeoikeuksien siirtämisen edellyttämät muutokset aiheuttavat mahdollisimman vähän muutoksia olemassa olevaan työeläkelainsäädäntöön ja eläkejärjestelmään. Siirtojärjestelmä tulee rakentaa myös sellaiseksi, että palvelukseen siirtyvän henkilön asema on mahdollisimman suuressa määrin samanlainen, kuin hänen asemansa olisi hänen vaihtaessaan työpaikkaa Suomessa. Siirtojärjestelmän tavoitteena on myös turvata Euroopan yleisöjen palveluksen päättävän henkilön eläkeoikeuden säilyminen myös tilanteissa, jolloin henkilö ei saisi yhteisöissä palveluksensa perusteella vapaakirjaoikeutta. Lisäksi näissä tilanteissa siirtojärjestelmän kautta pyritään turvaamaan se, että Suomesta aikoinaan siirretty eläkeoikeus voidaan palauttaa Suomen eläkejärjestelmään.

Jotta henkilöstöasetuksen säännökset pystyttäisiin toteuttamaan, joudutaan kehittämään menetelmä toisaalta tällaisen siirtämisen toteuttamiseksi ja toisaalta määrittelemään se, mikä on siirrettävän eläkeoikeuden sisältö, toisin sanoen kuinka Suomessa karttuneen eläkeoikeuden arvo tulisi laskea. Samoin takaisin palautettavan eläkeoikeuden käsittely edellyttää täysin uudenlaisen menetelmän luomista työeläkejärjestelmään.

Suomen eläkejärjestelmästä pois siirrettävät eläkeoikeudet

Siirto-oikeus rajataan ehdotuksessa koskemaan sellaisia työntekoon perustuvia peruseläkkeitä ja rekisteröitäviä lisäeläkkeitä, joista syntyy vapaakirjaoikeus, sekä työeläkelisää. Siirto-oikeus ei näin ollen koske lainkaan asumisperusteista kansaneläkettä. Suomesta siirtyvä eläkeoikeus on siirtomäärän laskentahetkellä ansaittuna oleva eläkeoikeus.

Euroopan yhteisöt edellyttää, että siirrettä-

vän eläkeoikeuden arvo lasketaan vanhuus- ja perhe-eläkeoikeuden perusteella. Suomen työeläkejärjestelmän mukaiseen eläkeoikeuteen sisältyy myös muita eläkelajeja. Eläkeoikeuden siirtäminen siten, että Suomen eläkejärjestelmästä siirrettäisiin vain vanhuus- ja perhe-eläkeoikeus ja muut eläkeoikeudet jäisivät jäljelle, ei ole tavoitteena olevan mahdollisimman yksinkertaisesti toteutettavan siirtojärjestelmän kannalta toivottavaa.

Suomen eläkejärjestelmän mukaiset etuudet muodostavat yhden kokonaisuuden ja siksi Suomesta siirtyvän eläkeoikeuden arvo ehdotetaan laskettavaksi siten, että siihen sisältyy henkilön koko eläkeoikeus. Siirron jälkeen Suomen eläkejärjestelmään ei jää minkäänlaisia siirtomäärän laskentahetkeä edeltäviä eläkeoikeuksia.

Sikäli kuin siirron jälkeen Euroopan yhteisöjen palveluksen rinnalle jää Suomen eläkejärjestelmässä vakuutettuja entisiä jatkuvia tai myöhemmin alkavia uusia työskentelyjaksoja, niistä karttuu henkilölle uutta Suomen eläkejärjestelmän mukaista eläkeoikeutta. Tällaista eläkeoikeutta ei Euroopan yhteisöjen säädösten mukaan voi enää erikseen siirtää Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään. Siirto voidaan toteuttaa vain kerran, ja se koskee ennen siirtomäärän laskentahetkeä ansaittua eläkeoikeutta.

Eläkeoikeuden arvon määrittäminen siten, kuin se siirtoa varten joudutaan tekemään, on Suomen työeläkejärjestelmälle uusi ja vieras kysymys. Siirtomäärän tulee vastata ansaitun eläkeoikeuden vakuutusmatemaattista arvoa. Siirtomäärä saadaan kertomalla ansaittujen vapaakirjojen yhteismäärä siirtohetken pääoma-arvokertoimella. Eläkeoikeuden pääoma-arvo riippuu henkilön iästä siirtomäärän laskentahetkellä. Pääoma-arvolla tarkoitetaan sitä määrää, joka olisi kertamaksuna suoritettava, jotta sovittuja eläkeoikeuksia vastaava eläke voitaisiin kustantaa, kun sijoitetun rahamäärän tuotto otetaan huomioon. Suomen työeläkejärjestelmään sisältyvien eläkeoikeuksien mukaisesti sen rahaston tulee täten kattaa vanhuuseläke 65 vuoden iästä eliniäksi, työkyvyttömyyseläke työkyvyttömyystapauksissa sekä perhe-eläke edunjättäjän kuolemantapauksessa.

Pääoma-arvot määritellään eläkeoikeuden siirron laskuperusteissa. Suomen työeläkejärjestelmässä ei peruseläketurvan osalta ole määritelty tarvittavia pääoma-arvoja. Siirtoa varten on siten laadittava omat laskuperusteet. Laskuperusteiden laadinnassa perusteena on käytetty TEL:n yleisiä laskuperusteita sekä TEL-lisäeläkejärjestelmän laskuperusteita soveltuvin osin.

Siirron toteututtamisen jälkeen henkilöllä ei ole Suomessa siirtomäärän laskentahetkeä edeltävän ajan vapaakirjaoikeuksia. Ansaintahistoria eläkelakeineen, työsuhdetietoineen ja eläkepalkkatietoineen kuitenkin säilytetään.

Ehdotuksen mukaisesti siirron hakija tekee siirron yhteydessä eläketurvakeskuksen kanssa sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta. Sopimuksen tekeminen on edellytys eläkeoikeuden palauttamiselle Euroopan yhteisöistä. Sopimuksessa siirron hakija antaa Euroopan yhteisöjen hallinnolle valtuutuksen maksaa erorahasta Suomen eläkejärjestelmään se osa, joka vastaa aiemmin Suomesta siirretyn määrän pääoma-arvoa. Sopimuksen tekeminen on myös rahastosiirron edellytys eläkeoikeuden palauttamistilanteissa.

Eläkeoikeuden palauttaminen Suomen eläkejärjestelmään

Ehdotuksen mukaan henkilöllä, jonka työskentely Euroopan yhteisöissä päättyy ilman, että hänelle syntyy Euroopan yhteisöissä vapaakirjaoikeutta, ja joka on tehnyt ennen eläkeoikeuden siirtoa eläketurvakeskuksen kanssa sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta, on oikeus eläkeoikeuden palauttamiseen Suomen työeläkejärjestelmään. Euroopan yhteisöjen maksamasta erorahasta palautetaan Suomen eläkejärjestelmään se osuus, joka vastaa aikaisemmin Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään Suomen eläkejärjestelmästä siirrettyjen eläkeoikeuksien pääoma-arvoa. Näin turvataan se, ettei työntekijä saa itselleen vapaasti käytettäväksi häntä koskevaa Suomen eläkeoikeuden pääoma-arvoa. Palautetun pääoma-arvon perusteella henkilölle lasketaan ja rekisteröidään vapaakirjaeläkeoikeus.

Lisäksi ehdotuksessa on pidetty tarkoituksenmukaisena, että henkilöllä olisi oikeus eläkeoikeuden palauttamiseen rahastosiirtona. Tällöin Suomen eläkejärjestelmään palautettaisiin Suomesta siirretyn eläkeoikeuden lisäksi Euroopan yhteisöjen palveluksessa karttunutta eläkeoikeutta. Palauttaminen koskisi tällöinkin vain tilanteita, jolloin henkilöllä ei ole syntynyt oikeutta vapaakirjaeläkkeeseen Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään. Lisäksi edellytetään, että henkilö on

tehnyt ennen eläkeoikeuden siirtoa yhteisöjen järjestelmään sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta eläketurvakeskuksen kanssa.

Palauttaminen on näissä tilanteissa perusteltua, koska silloin kun henkilölle maksetaan korvaus eläkeoikeudesta, hänelle ei ole jäänyt Euroopan yhteisöissä noudatettavan pitkän odotusajan vuoksi Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään vapaakirjaeläkeoikeutta. Henkilölle turvataan näin mahdollisuus saada työeläketurvaa Suomen eläkejärjestelmään palautetun vapaakirjaeläkeoikeuden perusteella. Muutoin henkilön eläketurva Suomessa jäisi kansaneläkejärjestelmän huolehdittavaksi. Rahastosiirron mahdollistaminen on perusteltua, koska rahastosiirto voidaan toteuttaa täysimääräisenä, kun taas erorahasta Euroopan yhteisöt perii veroa, jolloin on mahdollista, että esimerkiksi lyhyen työskentelyn tapauksessa Suomesta aikoinaan siirretystä rahamäärästä merkittävä osa jää palauttamatta.

Rahastosiirtona palautettavan rahamäärän laskee Euroopan yhteisöt omien sääntöjensä mukaisesti. Erorahatilanteessa palautettava rahamäärä lasketaan Suomessa. Tämä määrä ilmoitetaan Euroopan yhteisöjen hallinnolle, joka vähentää sen maksettavasta erorahasta. Ylite maksetaan henkilölle itselleen. Mikäli palautuksen määrä olisi suurempi kuin erorahan koko määrä, ei Euroopan yhteisöt kuitenkaan suorita erorahan määrää suurempaa määrää.

Siirtosopimus

Henkilöstöasetuksen säännösten toteuttamista varten jäsenvaltio voi tehdä komission kanssa sopimuksen, sillä liitteen VIII 11 artikla ei kata kaikkia siirtoon liittyviä seikkoja. Ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle annetaan oikeus tehdä tämä sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa.

Päätökset ja muutoksenhaku

Eläkeoikeuden siirtämistä varten eläkelaitokset antavat päätökset työsuhteista ja vapaakirjojen määristä samalla tavoin, kuin eläkepäätöstä annettaessa. Näiden päätösten perusteella eläketurvakeskus tekee siirron hakijalle annettavan päätösyhteenvedon ja laskee lisäksi ennakkotietona siirrettävän eläkeoikeuden pääoma-arvon, siirtomäärän, Euroopan yhteisöille ilmoitettavaksi.

Mikäli siirron hakija ilmoittaa Euroopan yhteisöjen hallinnolle hyväksyvänsä siirtämisen, eläketurvakeskus antaa siitä tiedon saatuaan siirtomäärästä siirtopäätöksen.

Päätösyhteenvedosta voi valittaa hakemalla muutosta sen pohjana oleviin eri eläkelaitosten päätöksiin kutakin koskevan oman muutoksenhakujärjestelmänsä mukaisesti. Muutoksenhaku voi koskea vain vapaakirjojen määriä, eli työsuhdeaikaa ja eläkepalkkaa. Siirtomäärän suuruuteen voi hakea muutosta vasta valittamalla eläketurvakeskuksen antamasta siirtopäätöksestä, johon haetaan muutosta siten kuin eläketurvakeskuksen päätöksiin normaalistikin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset siirtoa toteuttavan henkilön osalta on kuvattu kohdassa 4.3.

Suomen eläkejärjestelmien kannalta siirto edellyttää, että siirtomäärä maksetaan eläkejärjestelmästä ulos huomattavasti aikaisemmin kuin mitä oli oletettu. Tämä merkitsee lisäkustannusta eläkejärjestelmille. Yksittäisen siirron osalta siirtomäärän suuruus vaihtelee suuresti. Nuoren, vasta vähän eläkeoikeutta ansainneen henkilön kohdalla kustannus on melko vähäinen, muutama kymmenentuhatta markkaa. Sen sijaan jos henkilöllä on Suomessa jo ansaittu suuri eläkeoikeus, jolloin myös ikäkohtainen pääoma-arvokerroin on suuri, kustannus voi nousta merkittäväksi, jopa noin kolmen miljoonan ylittäväksi. Noin neljänkymmenen ikäisten, ylempien toimihenkilöiden osalta kustannus olisi arviolta 1,5—2 miljoonaa markkaa henkilöä kohti.

Euroopan yhteisöjen palveluksessa on tällä hetkellä noin 650—700 suomalaista, joita eläkeoikeuksien siirtäminen voisi koskea. Suomalaisille varattu kiintiö on 900, mutta kaikkia paikkoja ei ole vielä täytetty. Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevien henkilöiden vaihtuvuus on lisäksi todennäköisesti vähäistä, joten eläkeoikeuksien siirtäminen koskee käytännössä varsin pientä henkilöpiiriä. Yhteisöjen palveluksessa olevista valtaosa on nuoria henkilöitä, joiden työura Suomessa on jäänyt lyhyeksi. On myös oletettavaa, että pääosan siirtotapauksista muodos-

taisivat henkilöt, jotka aikovat jäädä luomaan uraansa Euroopan yhteisöihin.

Euroopan yhteisöjen komission mukaan siirron on valinnut noin neljä viidestä siihen oikeutetusta. Toisaalta monissa maissa eläkeoikeuteen ei liity Suomen tasoista vapaakirjajärjestelmää. On siten oletettavissa, että Suomen osalta siirtoa käytettäisiin selvästi vähemmän. Jos oletetaan, että siirtoon oikeutetuista kolmannes olisi keskimäärin yli 40-vuotiaita ja loput alle 35-vuotiaita ja että nuoremmista 60 % ja vanhemmista 20 % siirtää eläkeoikeutensa, kokonaiskustannus Suomen eläkejärjestelmälle olisi 130—150 miljoonaa markkaa, josta valtion eläkejärjestelmän osuuden arvioidaan olevan noin puolet.

Tästä pääosa toteutuisi heti lain voimaantulon jälkeen. Myöhemmin siirrosta aiheutuvat kustannukset olisivat vuositasolla suhteellisen vähäiset. Koska eläkesiirtoon oikeutettu voi hakea siirtoa vasta lain, siihen liittyvien laskuperusteiden ja Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa tehtävän sopimuksen voimaantulon jälkeen, varsinaiset rahasuoritukset ajoittunevat pääosin vuoteen 2000 itse hakuprosessin pituus huomioonottaen. Karkean arvion mukaan voidaan valtiolle arvioida aiheutuvan vuonna 1999 noin 10 miljoonan markan kustannukset, josta pääosa kohdistuu valtion eläkejärjestelmään.

Yksityisen sektorin eläkejärjestelmien osalta valtio osallistuu yrittäjien eläkelain (468/1969; YEL), maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969; MYEL), ja merimieseläkelain (72/1956; MEL) kustannuksiin. Näiden eläkejärjestelmien osuus eläkesiirron kustannuksista jäänee vähäiseksi, joten vaikutus valtion menoihin ei ole merkittävä.

Eläkejärjestelmien osalta tarkoitus on määritellä säännökset siitä, miten siirtomäärä rahoitetaan, sekä sen vastuun jakamisesta. Aluksi kustannuksesta vastaisi niin sanotun viimeisen laitoksen periaatteen mukaisesti yksi tai (jos vapaakirjaoikeutta on sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta) muutama laitos. Lopullinen vastuunjako yksityisellä puolella toteutettaisiin jälkikäteen normaalin vastuunjaon yhteydessä. Tästä eläketurvakeskus antaa tarkemmat ohjeet.

4.2. Organisaatiovaikutukset

Eläkeoikeuden siirtämisen käytännön tehtävistä huolehtisi eläketurvakeskus. Eläketurvakeskus sopisi Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa menettelyistä, joita noudatetaan, kun eläkeoikeus siirretään.

Eläketurvakeskuksen tehtävänä olisi myös toimia Suomen eläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen hallinnon välisenä yhteyskanavana.

Eläketurvakeskus myös tekisi muun muassa siirrettävästä eläkeoikeudesta eri eläkelaitosten antamien päätösten perusteella päätösyhteenvedon ja antaisi päätöksen siirrettävän pääoman määrästä sekä tekisi siirron hakijan kanssa sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta.

Silloin kun Euroopan yhteisöjen palveluksen päätyttyä työntekijälle palautuu Suomen eläkejärjestelmään eläkeoikeutta, palaavan eläkeoikeuden pääoma-arvon perusteella rekisteröidään Suomen eläkejärjestelmään vapaakirjaeläkeoikeus. Ehdotuksen mukaan palautuvista eläkeoikeuksista huolehtii valtiokonttori, joka ottaa vapaakirjan hoitaakseen riippumatta siitä, missä laitoksissa aikaisemmat eläkeoikeudet ovat olleet. Palautusmäärä puolestaan tuloutetaan valtion eläkerahastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriölle annettaisiin laissa oikeus solmia siirto-oikeuden toteuttamisen edellyttämä sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa.

4.3. Vaikutukset kansalaisten asemaan

Suomen ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmät poikkeavat monin tavoin toisistaan. Suomen järjestelmä käsittää useita eläkeoikeuden muotoja, kun taas Euroopan yhteisöjen järjestelmä käsittää vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen. Vapaakirjaoikeus syntyy Euroopan yhteisöissä vasta kymmenen vuoden työskentelyn jälkeen ja koskee silloin vanhuus- ja perhe-eläkettä. Ansaitun eläkeoikeuden tason ja maksussa olevien eläkkeiden tason säilyttäminen (indeksointi) on toteutettu eri tavoin. Suomessa maksettava eläke lasketaan nyt voimassa olevien sääntöjen mukaan vastedes kymmenen viimeisen vuoden palkkojen perusteella, kun taas Euroopan yhteisöissä eläke lasketaan viimeisestä palkasta. Myös monissa muissa kohdin järjestelmät eroavat toisistaan. Esimerkiksi verotuskohtelu riippuu siitä, nostetaanko aikanaan eläke Euroopan yhteisöistä vaiko muusta järjestelmästä.

Näin ollen ei ole mahdollista suoraan verrata eri järjestelmien antamaa eläketurvaa keskenään tai sitä, kumpi järjestelmä on

edullisempi. Se, kannattaisiko henkilön toteuttaa eläkeoikeuksiensa siirtäminen Suomesta, riippuu esimerkiksi siitä, mikä on henkilön ikä, aiemmin ansaittu eläkeoikeus ja tuleva urakehitys.

Myös siirrossa toteutettava ansaitun eläkeoikeuden muunnos vaikuttaa. Muunnoksessa siirtyvä pääoma-arvo muunnetaan ansainta-ajaksi käyttäen henkilön siirtohetkistä palkkaa. Laskennassa otetaan huomioon oletettu tuleva "normaali" palkka- ja urakehitys. Mikäli tämä jää toteutumatta, siirrossa häviää. Vastaavasti oletuksia parempana toteutuva palkkakehitys johtaa korkeampaan eläkkeeseen.

Mikäli työskentely päättyy ilman, että henkilölle on syntynyt oikeus vastaiseen eläkkeeseen, hänelle maksetaan korvauksena eroraha, jonka suuruuteen vaikuttaa myös mahdollinen siirretty eläkeoikeus. Erorahan laskenta ei riipu sukupuolesta. Koska toisaalta eläkeoikeuksien muunnoslaskennassa käytetyt pääoma-arvot riippuvat henkilön sukupuolesta, tämä aiheuttaa tiettyä epätasapainoa eri laskentatapojen välille. Tämän laskentatavan voi katsoa olevan edullisin nuorille miehille ja vastaavasti epäedullisempi naisille ja vanhemmille miehille.

Euroopan yhteisöjen ja Suomen eläkejärjestelmien niin sanotut vakuutustekniset oletukset ovat erilaiset. Samoin on oletettavaa, että ne myös vastaisuudessa eroavat toisistaan ja että kumpaakin muutetaan nykyhetkestä. Sitä, kumman oletukset parinkymmenen vuoden päästä olisivat olleet edullisempia, ei voi ennakoida.

Seuraavassa on muutamin esimerkein kuvattu sitä, mikä nykysääntöjen ja esitettävien laskuperusteiden nojalla olisi Suomesta siirtyvä rahamäärä, sekä paljonko hyväksiluettavaa ansainta-aikaa se oletetuilla palkkatasoilla Euroopan yhteisöissä antaisi.

Taulukko 1

Suomen siirrossa käyttämiä pääoma-arvoja

Ikä	Mies	Nainen
25	5,526	5,935
30	6,395	6,872
40	8,420	9,110
50	10,726	11,738
60	13,225	14,638

Taulukko 2

Euroopan yhteisön muunnoslaskennassa käyttämiä pääoma-arvoja

Ikä	Mies	Nainen
25	8,951	9,494
30	9,667	10,269
40	11,154	11,912
50	12,847	13,850
60	15,145	16,553

Taulukko 3

Ikä	vapaakirjaoikeus Mk/kk	Siirtomäärä mk	EY-palkka BFR/kk	hyväksiluettava aika EY:ssä vuosia
Nainen 1 28 v	210	16 300	81 800	0,5
Nainen 2 45 v	11 200	1 396 400	386 600	7,8
Mies 1 36 v	1 600	145 300	163 800	2,3
Mies 2 56 v	22 500	3 282 700	521 500	12,4

1 BFR = 0,15 FIM
Laskelmassa luvut pyöristetty

Euroopan yhteisöjen vanhuuseläke olisi karkeasti ottaen noin 2 % palkasta kutakin vuotta kohti 60 vuoden iästä.

4.4. Vaikutukset Suomen työeläkejärjestelmään

Eläkeoikeuksien siirtäminen pois Suomesta

Työ-, virka- tai muu palvelussuhde sekä yrittäjätoiminta katsotaan eläkelakeja sovellettaessa päättyneeksi siirtomäärän laskentahetkeen. Sen jälkeen kun siirron kohteena olleet eläkeoikeudet on siirretty Euroopan yhteisöille, ne eivät enää oikeuta eläkkeeseen. Mikäli eläkeoikeuden siirron hakijalla on Suomen työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvia rinnakkaisia palvelussuhteita, jotka eivät ole siirron kohteena ja jotka jatkuvat siirron jälkeenkin, karttuu näistä eläke Suomen työeläkejärjestelmän mukaisesti. Sama on tilanne luonnollisesti myös siirtomäärän laskentahetken jälkeen alkaneiden uusien työ-, virka- tai muiden palvelussuhteiden tai yrittäjätoimintajaksojen suhteen.

Suomen eläkejärjestelmään palautettu eläkeoikeus

Suomen eläkejärjestelmään palautettu eläkeoikeus voi olla määrältään pienempi kuin pois siirtyneiden vapaakirjaeläkkeiden määrä olisi ollut. Tämä seuraa siirtoihin liittyvistä korko-, valuuttakurssi- ja muista vastaavista tekijöistä. Tällaista menetystä ei kuitenkaan palauttamisen yhteydessä ehdoteta hyvitettäväksi.

Palautustilanteessa Suomessa määritellään uusi vapaakirjaoikeus. Koko palautettavasta rahamäärästä muodostetaan yksi ainoa vapaakirja, joka lasketaan noudattaen laskuperusteiden pääoma-arvokertoimia. Vapaakirja muodostaa valtion eläkelain (280/1966; VEL) perusturvan mukaisen vapaakirjaeläkkeen.

Näin muodostettava vapaakirjaeläkeoikeus ei siten avaa mitään VEL:n mukaisia erityisiä oikeuksia. Tulevaa aikaa ei esityksen mukaan voi liittää palautettuun eläkeoikeuteen. Tulevan ajan oikeus liittyy Suomen järjestelmässä voimassa olevaan työsuhteeseen tai sen jälkeiseen niin sanottuun jälkikarenssiaikaan. Palautustapauksessa tällaista työsuhdetta ei yleensä ole. Palautettava pääomaerä voi rahastosiirtotapauksessa myös sisältää muuta eläkeoikeutta, kuten Euroopan yhteisöjen työskentelyyn perustuvaa, jota vastaavaa työsuhdetta ei koskaan Suomessa ole ollut. Palautettava eläkeoikeus ei myöskään Euroopan yhteisöjen eläkesäännön pääoma-arvojen osalta sisällä niin sanotun tulevan ajan oikeutta vastaavaa osaa. Kun myös poissiirtotapauksessa siirtomäärä määräytyy vapaakirjaoikeuksien perusteella, joihin ei siis sisälly tulevaa aikaa, on perusteltua, että palauttamisessa noudatetaan vastaavia periaatteita.

Esityksen mukaan palautettua eläkeoikeutta käsitellään yhtenä pääomaeränä, jota vastaava laskennallinen eläkeoikeus avataan eläkejärjestelmään. Vaihtoehto, jossa palautettaisiin vanhat palvelussuhteet, olisi paitsi teknisesti ja hallinnollisesti erittäin raskas myös ongelmallinen niiden eläkeoikeuksien osalta, joille ei ole palvelusaikaa Suomessa. Palautettava määrä ei myöskään yleensä vastaa sitä pääoma-arvoa, joka Suomen laskuperusteiden mukaan tulisi olla käytettävissä vanhojen oikeuksien avaamiseksi, johtuen Euroopan yhteisöjen erilaisesta eläkejärjestelmästä. Tämän johdosta rahoitusvastuun määritteleminen olisi ongelmallista. Myös se, että palautustapauksia todennäköisesti tulee olemaan hyvin vähän, puoltaa selkeää ja yksinkertaista ratkaisua.

Siinä tapauksessa, että eläkeoikeutta palautetaan Suomen eläkejärjestelmään, aikaisemmin pois siirretyt palvelusajat ja ansiot otetaan kuitenkin huomioon tulevan ajan oikeuden, osa-aikaeläkkeen ja työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä olevissa työskentelyaikaedellytyksissä. Niiden perusteella voidaan myös määrätä yhteensovitusperuste eläkkeiden yhteensovituksessa.

5. Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön 15 päivänä maaliskuuta 1995 asettaman työryhmän työn pohjalta. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ja tehdä ehdotuksensa Euroopan yhteisöjen komission kanssa tehtäväksi sopimukseksi, jolla järjestetään Suomesta yhteisöjen toimielimen palvelukseen pysyvästi siirtyvien työntekijöiden tai virkamiesten eläketurva huomioon ottaen sen, mitä eläkkeen siirrosta henkilöstöasetuksessa säädetään.

Työryhmän työskentelyyn osallistui sosiaali- ja terveysministeriön, valtionvarainminis-

teriön, ulkoasiainministeriön, eläketurvakeskuksen, valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, kansaneläkelaitoksen ja Työeläkelaitosten Liitto ry:n edustajia. Työryhmän määräaika päättyi 15 päivänä tammikuuta 1997.

Työryhmän työn päätyttyä esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu valtiovarainministeriön, ulkoasiainministeriön, eläketurvakeskuksen, kansaneläkelaitoksen, valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Työeläkelaitosten Liitto ry:n, Eläkesäätiöyhdistyksen, Vakuutuskassojen Yhdistyksen, Suomen Pankin ja Kirkkohallituksen edustajia. Lisäksi on kuultu asian kannalta keskeisimpiä työmarkkinaosapuolia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä

1 luku. **Yleiset säännökset**

1 §. *Lain soveltamisala.* Lain soveltamisala koskisi eläkeoikeuden siirtoa Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä. Euroopan yhteisöjen toimielinten palveluksessa olevien virkamiesten ja tilapäisen henkilökunnan työskentelyn ehdoista ja eläkkeestä säädetään henkilöstöasetuksessa. Henkilöstöasetus on jäsenvaltioita sellaisenaan sitovaa ylikansallista lainsäädäntöä. Sen liitteessä VIII 11 artiklan 2 kohdassa on säännökset siitä, että yhteisöjen palvelukseen siirtyvä henkilö voi niin halutessaan vakinaistamisen yhteydessä siirtää kansallisessa eläkejärjestelmässä ansaitsemansa eläkeoikeuden yhteisöihin. Vastaava koskee niin sanottuna tilapäisenä henkilökuntana palkattuja. Siirtojärjestelmän luominen on jäsenvaltiolle pakollista.

Henkilöasetuksen liitteessä VIII 11 artiklan 1 kohdassa on puolestaan säännökset yhteisöjen palveluksesta eroavan henkilön oikeudesta siirtää Euroopan yhteisöjen palveluksessa karttuneen vanhuuseläkeoikeutensa pääoma-arvo uuden työskentelymaansa eläkejärjestelmään. Tämän kohdan mukaisen järjestelmän luominen ei ole jäsenvaltiolle pakollista.

Pykälän 2 momentissa määritellään siirron kohteena oleva eläkeoikeus viittaamalla TEL:n 8 §:n 4 momenttiin, jossa on lueteltu työ-, virka- tai muuhun palvelussuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvat työeläkejärjestelmään luettavat eläkelait, eläkeohjesääntö ja eläkesäännöt. Eläkeoikeuden siirron kohteena voi olla näiden perusteella karttunut eläkeoikeus mukaan lukien myös rekisteröity lisäetu. Eläkeoikeuden siirron kohteena voivat siten olla sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkkeet. Eläkesäätiöiden tai -kassojen piirissä järjestetty vapaaehtoinen lisäeläketurva ei kuulu tämän lain soveltamisalaan. Sama koskee kansaneläkettä.

2 §. *Määritelmiä.* Toimivaltaisella eläkelaitoksella tarkoitetaan tätä lakia sovellettaessa edellä 1 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta. Siirtomäärällä tarkoitetaan sitä siirrettävän eläkeoikeuden pääoma-arvoa, joka määräytyy 5 §:n mukaan.

Siirtomäärän laskentapäivä on se päivämäärä, johon kohdistuen siirtyvän eläkeoikeuden laskennallinen siirtäminen yhteisöjen eläkejärjestelmään toteutetaan. Tämä on pääsääntöisesti se päivämäärä, jolloin henkilö saa vakinaisen viran eli hänet nimitetään virkaan. Tämä päivämäärä määräytyy yhteisön lainsäädännön mukaisesti. Tarkoituksenmukaista on, että siirtomäärän laskentapäivä määritellään täksi päivämääräksi ja Suomen eläkeoikeudet päätetään tätä edeltävään päivään.

3 §. *Yhdyslaitos.* Ehdotuksen mukaan eläkeoikeuden siirtämisen käytännön tehtävistä huolehtii yhdyslaitoksena eläketurvakeskus. Tämän mukaisesti eläketurvakeskus sopii Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa eläkeoikeuden siirron edellyttämistä toimenpiteis-

tä. Eläketurvakeskus tekee myös päätösyhteenvedon toimivaltaisten eläkelaitosten päätösten perusteella. Eläketurvakeskuksen tehtävänä on myös antaa päätös siirtomäärästä korkoineen. Eläketurvakeskus antaa myös päätöksen toimivaltaisten eläkelaitosten rahoitusosuuksista. Eläketurvakeskus tekee myös sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta siirron hakijan kanssa. Eläketurvakeskus saa periä eläkelaitokselta sen vastuulla olevan osuuden siirrettävästä pääomasta sekä korosta. Lisäksi eläketurvakeskus toimii yhdyselimenä tapauksissa, joissa eläkeoikeus palautetaan Suomen työeläkejärjestelmään.

Yhdyslaitostehtävien hoitamista varten toimivaltaiset eläkelaitokset ovat velvolliset antamaan salassapitosäännöksien estämättä eläketurvakeskukselle tarpeelliset tiedot.

Eläketurvakeskus toimii yhdyslaitoksena myös tapauksissa, joissa on kysymyksessä eläkeoikeuden siirto julkiselta sektorilta.

2 luku. Eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöihin

4 §. Oikeus siirtoon ja siirrettävä eläkeoikeus. Pykälän mukaan Euroopan yhteisöjen palvelukseen pysyvästi siirtyneellä virkamiehellä samoin kuin tilapäiseen henkilökuntaan kuuluvalla on oikeus siirtää tämän lain 1 §:ssä tarkoitettu eläkeoikeus yhteisöjen eläkejärjestelmään.

Siirrettävä eläkeoikeus on pykälän 2 momentin mukaan se määrä, joka on karttunut siirtomäärän laskentapäivään mennessä. Karttunut eläkeoikeus on se eläkeoikeus, josta henkilöllä on oikeus vapaakirjaeläkkeeseen eli vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeoikeus sekä työeläkelisä. Siihen ei esityksen mukaan sisälly niitä eläkeoikeuksia, joihin ei liity vapaakirjaoikeutta eli yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke ja osa-aikaeläke. Näiden myöntämisen edellytyksenä Suomessa on, että oikeus niin sanottuun tulevaan aikaan on voimassa. Henkilö, joka Suomessa on oikeutettu vain niin sanottuun vapaakirjaeläkkeeseen ei ole oikeutettu näihin eläkkeisiin, eikä siten ole perusteltua, että eläkeoikeutensa siirtävä olisi tässä suhteessa edullisemmassa asemassa.

Siirrettävään määrään sisältyvien vapaakirjojen arvoihin tehdään TEL:n 9 §:n mukaiset indeksitarkastukset siirtomäärän laskentapäivää edeltävään päivään. Voimassa oleva työsuhde tai yrittäjätoiminta katkaistaan teknisesti. Siirrettävän eläkeoikeuteen luetaan myös TEL:n 11 §:n ja MYEL:n ja YEL:n 11 §:n mukaiset lisäedut. Jos henkilöllä olisi oikeus työeläkelisään eläkkeelle jäädessään, myös työeläkelisä sisällytetään karttuneeseen eläkeoikeuden määrään. Tarpeen mukaan sama yhteensovitus kuin eläkettä myönnettäessä tehdään karttuneen eläkeoikeuden määrään sen mukaan kuin TEL:n 8 §:ssä säädetään.

Oikeus siirtoon koskee myös siirtoon oikeutetun henkilön jälkeen jääneitä siinä tapauksessa, että henkilö itse kuolee siirron harkinta-ajan kuluessa tai on kuollut ennenkuin oikeus siirtoon tuli voimaan. Siirtoa on anottava samassa määräajassa kuin henkilön itse olisi ollut se tehtävä.

5 §. Siirrettävän eläkeoikeuden määrä. Siirrettävän eläkeoikeuden määrän tulee vastata edellä 4 §:ssä tarkoitetun eläkeoikeuden pääoma-arvoa. Tarkoituksena on, että pääoma-arvo lasketaan niiden perusteiden mukaan, jotka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa eläketurvakeskuksen esityksestä.

Siirtoa varten on tarkoitus vahvistaa omat laskuperusteet. Näissä perusteissa on lisäksi tarkoitus määritellä 12 §:n mukaisen palautusmäärän pääoma-arvo.

Pääoma-arvolla tarkoitetaan sitä kertamaksua, joka on keskimääräisenä perittävä, jotta saadulla eläkerahastolla voidaan vapaakirjaa vastaava eläkeoikeus vastaisuudessa kustantaa. Perusteiden vakuutusteknilliset suureet on tarkoitus laskea sosiaali- ja terveysministeriön 16 päivänä lokakuuta 1990 eläkevakuutusyhtiöille vahvistamien TEL:n yleisten laskuperusteiden ja niihin 3 päivänä helmikuuta 1998 tehtyjen muutosten mukaisesti. Kuolevuusperusteena olisi TEL:n lisäeläkevakuutuksessa käytettävä peruste. Korkoperusteena olisi 3,0 %. Vahvistettavat pääoma-arvokertoimet riippuvat henkilön iästä ja sukupuolesta.

6 §. Siirtomäärälle maksettava korko. Koska maksusuoritus toteutuu siirtomäärän laskentapäivää myöhempänä ajankohtana, ehdotuksen mukaan siirtomäärälle maksettaisiin väliajalta korkoa. Pykälän mukaan Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirrettävälle eläkeoikeuden pääoma-arvolle maksetaan kolmen ja puolen prosentin vuotuinen korko siirtomäärän laskentapäivästä varsinaiseen maksupäivään eli siirtopäivään saakka. Siirtopäivä on se päivä, jolloin siirrettävä määrä tosiasiallisesti siirtyy Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään.

Pykälässä säädetty korko on saman suurui-

nen kuin se korko, jonka Euroopan yhteisöt omien siirtoa koskevien sääntöjensä mukaisesti vähentää siirrettävästä määrästä vastaavalta ajalta. Täten turvataan siirtyvän eläkeoikeuden säilyminen.

7 §. Laskelma eläkeoikeudesta. Euroopan yhteisöjen hallinto ilmoittaa sille tehdystä siirtohakemuksesta eläketurvakeskukselle. Pykälän mukaan eläketurvakeskuksen tulee pyytää toimivaltaisilta eläkelaitoksilta tarvittavat päätökset hakijalle 4 §:n mukaisesti määrätystä eläkeoikeudesta sen jälkeen, kun se saa tiedon yhteisöjen hallinnolle jätetystä hakemuksesta. Eläketurvakeskus tekee päätösyhteenvedon ja ennakkolaskelman siirtomäärästä.

8 §. Sopimus eläkeoikeuden palauttamisesta. Pykälän 1 momentissa säädetään eläketurvakeskuksen ja siirron hakijan välisestä sopimuksesta. Eläkeoikeuden siirron hakija voi halutessaan tehdä eläketurvakeskuksen kanssa sopimuksen eläkeoikeuden palauttamisesta.

Sopimuksen tekeminen on edellytys sille, että siirron hakija voisi myöhemmin palauttaa eläkeoikeutensa yhteisöjen eläkejärjestelmästä Suomen työeläkejärjestelmään tilanteessa, jolloin henkilölle ei synny yhteisöissä vapaakirjaoikeutta. Sopimuksen tekeminen on edellytys eläkeoikeuden palauttamiselle 12 §:n mukaisesti sekä niin sanotussa rahastosiirtotilanteessa että erorahatilanteessa. Jos sopimusta ei tehdä, eläkeoikeuden palauttaminen ei ole mahdollista. Sopimuksessa eläkeoikeuden siirtäjä valtuuttaa Euroopan yhteisöjen hallinnon suorittamaan erorahatilanteessa Suomen työeläkejärjestelmään erorahasta sen osan, joka vastaa aiemmin Suomesta siirretyn eläkeoikeuden pääoma-arvoa.

Sopimus voidaan tehdä sen jälkeen, kun Euroopan yhteisöjen hallinto on ilmoittanut eläketurvakeskukselle hakijan haluavan siirtää eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin. Sopimusta ei kuitenkaan voi tehdä ennen kuin 7 §:ssä tarkoitetut eläkelaitosten päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi.

9 §. Siirron toteuttaminen. Pykälän mukaan eläketurvakeskus antaa päätöksen Euroopan yhteisöihin siirrettävän eläkeoikeuden määrästä 6 §:n mukaisine korkoineen. Siirtopäätöksessä on mainittava siirtomäärän laskentapäivä ja se päivä, jolloin siirrettävä määrä suoritetaan Euroopan yhteisöihin. Näiden päivämäärien perusteella määräytyy siirrettävälle pääoma-arvolle maksettavan koron määrä. Päätös annetaan 8 §:n mukaisen sopimuksen tekemisen jälkeen tai, jos sopimusta ei tehdä, sen jälkeen kun 7 §:n mukaiset päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi. Pykälän mukaisen päätöksen antamisen ajankohta riippuu siitä, tekeekö siirron hakija eläketurvakeskuksen kanssa eläkeoikeuden palauttamista koskevan sopimuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan eläketurvakeskus antaa päätöksen siirtomäärän ja sen korko-osuuden rahoitusosuuksista. Siirrettävä määrä ja sille maksettava korko jakautuu toimivaltaisten eläkelaitosten kesken kullekin eläkelaitokselle 4 §:n mukaan kuuluvan pääoma-arvo-osuuden mukaan. Yksityissektorin rahoitus on tarkoitus täsmällisesti säätää niin sanotuissa vastuunjakoperusteissa. Ehdotetun 5 §:n mukaisiin laskuperusteisiin on tarkoitus sisällyttää tarvittavat viittaukset vastuujakoperusteisiin. Tarkoitus on että viimeinen laitos aluksi suorittaa koko siirtomäärän korkoineen ja osuudet jaetaan normaalin vastuunjaon osana (eli noin 1,5 vuoden viiveellä).

Koska viimeisen laitoksen tekniikka ja siihen liittyvä vastuunjako ei toistaiseksi käsitä julkisia työeläkejärjestelmiä, olisi näiden suoritettava omat osuutensa heti.

Kun eläketurvakeskus antaa päätöksen rahoitusosuuksista, se samalla ilmoittaa laitoksille päivämäärän, johon mennessä etukäteisosuudet on suoritettava. Päätöksessä ilmoitetaan kunkin eläkelaitoksen osuus sekä suorituksen määräpäivä. Siirtopäivää määrättäessä on otettava huomioon, että eläkelaitoksille jää riittävä aika suorittaa niille kuuluva rahoitusosuus eläketurvakeskuksen tilille siirtoa varten. Eläketurvakeskus voisi tarvittaessa antaa tarkempia ohjeita ja määräyksiä osuuksien suorittamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaisesti eläketurvakeskus siirtää Euroopan yhteisöille siirrettävän määrän korkoineen vasta sen jälkeen, kun tässä pykälässä tarkoitetut päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi. Säännöksellä pyritään minimoimaan sellaiset tilanteet, joissa siirrettävä määrä osoittautuisi siirron jälkeen virheelliseksi. Samalla vältyttäisiin Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välisiltä aiheettomilta rahansiirroilta.

Ennen rahojen siirtämistä eläketurvakeskus perii toimivaltaisilta eläkelaitoksilta niiden osuudet siirrettävästä määrästä ja korosta.

10 §. Siirron oikeusvaikutukset. Pykälässä on säännökset siitä, miten eläkeoikeuden siirtäminen Euroopan yhteisöihin vaikuttaa

siirtäjän eläkeoikeuteen Suomen työeläkejärjestelmässä. Pykälän 1 momentin mukaan työ-, virka- tai muiden palvelussuhteiden, joihin siirretty eläkeoikeus on perustunut, katsotaan päättyneen viimeistään siirtomäärän laskentapäivää edeltäneen päivän lopussa. Sen jälkeen, kun eläketurvakeskus on suorittanut siirrettävän määrän Euroopan yhteisöille, eläkeoikeuden siirtäjällä ei ole päättyneiden palvelussuhteiden perusteella enää oikeutta eläkkeeseen Suomen työeläkejärjestelmästä siirtomäärän laskentapäivää edeltävältä ajalta. Palvelussuhteet, jotka jatkuvat siirron jälkeen, katkaistaan teknisesti, jolloin teknistä katkaisua edeltävältä ajalta ei jää eläkeoikeuksia Suomen työeläkejärjestelmään. Eläkettä kuitenkin karttuu teknisen katkaisun jälkeen jatkuvasta palvelussuhteesta katkaisun jälkeiseltä ajalta tai siirron jälkeen aloitetusta uudesta palvelussuhteesta, joka kuuluu Suomen työeläkejärjestelmän piiriin. Näin Suomen eläkejärjestelmään karttuneita eläkeoikeuksia ei voi enää erikseen siirtää Euroopan yhteisöjen järjestelmään, sillä siirto voidaan toteuttaa vain kerran.

11 §. Muutoksenhaku. Pykälässä on säännökset siitä, kuinka tämän lain mukaisiin päätöksiin voi hakea muutosta. Asianosainen, joka ei tyydy eläkelaitoksen päätökseen tai eläketurvakeskuksen siirrettävää eläkeoikeutta koskevaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta siten kuin 1 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä ja eläkesäännöissä on säädetty. Sama koskee tilannetta, jossa eläketurvakeskus on tehnyt rahoitusosuuksia koskevan päätöksen.

Jos valituksessa katsotaan, että jokin 7 §:ssä tarkoitettuun päätösyhteenvetoon sisältyvä eläkelaitoksen päätös on virheellinen, eläketurvakeskuksen on toimitettava valitus asianomaiselle eläkelaitokselle. Eläkelaitoksen on puolestaan lähetettävä valitus ja sen johdosta antamansa lausunto asianomaiselle muutoksenhakuelimelle, ellei eläkelaitos itse oikaise päätöstään valittajan vaatimusten mukaisesti. Sen jälkeen kun valituksenalainen eläkelaitoksen päätös on tullut lainvoimaiseksi, eläketurvakeskuksen on annettava uusi 7 §:n mukainen päätösyhteenveto.

Siirrettävän eläkeoikeuden määrästä korkoineen voi valittaa eläketurvakeskuksen 9 §:n 1 momentin nojalla antaman siirtopäätöksen perusteella. Eläketurvakeskuksen 7 §:n nojalla antamasta ennakkolaskelmasta ja päätösyhteenvedosta ei ole erikseen valitusoikeutta.

3 luku. Eläkeoikeuden palauttaminen Euroopan yhteisöistä.

12 §. Eläkeoikeuden palauttaminen. Pykälän mukaan eläkeoikeuden palauttaminen koskee ainoastaan sellaista tilannetta, jossa eläkeoikeuden siirtäjän palvelus Euroopan yhteisöissä päättyy hänen saamatta palveluksensa perusteella vapaakirjaoikeutta Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmästä. Mikäli palvelus päättyy sen jälkeen, kun vapaakirjaoikeus on syntynyt, ei eläkeoikeuden palauttaminen ole enää mahdollista. Lisäksi palauttamisen edellytyksenä on, että yhteisöissä työskentelyn päättänyt henkilö on tehnyt 8 §:n mukaisen sopimuksen eläketurvakeskuksen kanssa. Palauttamisen edellytyksenä on myös, että henkilö on siirtänyt Suomesta eläkeoikeutta yhteisöjen eläkejärjestelmään. Palauttamisen tarkoituksena on turvata eläkeoikeuden säilyminen tilanteessa, jolloin Suomesta on aikoinaan siirretty eläkeoikeutta, josta Suomessa oli syntynyt vapaakirjaoikeus. Edellä esitetyt palauttamisen edellytykset koskevat sekä niin sanottua erorahatilannetta että rahastosiirtotilannetta.

Jos Euroopan yhteisöissä työskentelyn ilman vapakirjaoikeutta päättäneelle henkilölle maksetaan eroraha, tästä erorahasta palautetaan Suomeen se osa, joka vastaa aikoinaan Suomesta siirrettyä siirtomäärää korotettuna TEL:n 12 a §:n 5 momentissa tarkoitetulla laskuperustekorolla. Tämä TEL-perusvakuutuksen laskuperustekorko on tällä hetkellä 5,5 %. Korko lasketaan siirtomäärän laskentapäivästä palautettavan määrän laskentapäivään. Näin laskettuna palautettava summa eli palautusmäärä vastaa likipitäen sitä määrää, johon rahasto olisi Suomessa kasvanut.

Mikäli kuitenkin maksettavaksi tulevan erorahan määrä on pienempi kuin näin laskettu palautusmäärä, Euroopan yhteisöt suorittaa enintään maksettavan erorahan mukaisen määrän. Koska erorahan laskentasääntö erityisesti lyhyiden työsuhteiden kohdalla johtaa siihen, että siirtomäärän vaikutus erorahan määrässä jää pieneksi ja koska erorahaa Euroopan yhteisöissä verotetaan, maksettavaksi tulevan erorahan nettomäärä saattaa erityisesti näissä tapauksissa alittaa laskuperustekorolla korkoutetun siirtomäärän. Palautettava eläkeoikeus jää tällöin siirrettyä määrä selvästi pienemmäksi.

Vaihtoehtoisesti Euroopan yhteisössä työskentelyn päättänyt henkilö voi halutessaan siirtää karttuneen eläkeoikeuden rahastosiirtona Suomen työeläkejärjestelmään. Näissä tilanteissa palautusmäärään sisältyy myös Euroopan yhteisöjen palveluksen aikana karttunutta eläkeoikeutta Suomesta siirretyn lisäksi. Palautusmäärä lasketaan tällöin Euroopan yhteisöjen lainsäädännön mukaisesti ja se vastaa karttuneen eläkeoikeuden pääoma-arvoa, missä pääoma-arvokertoimet määräytyvät niinikään yhteisöjen lainsäädännön mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan Euroopan yhteisöistä palautettava summa eli palautusmäärä määrää Suomessa avattavan eläkeoikeuden pääoma-arvon. Palautusmäärästä lasketaan avattavan eläkeoikeuden vapaakirja-arvo siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön eläketurvakeskuksen esityksestä vahvistamissa perusteissa määrätään. Perusteissa määritellään ne pääoma-arvokertoimet, joilla jakamalla palautusmäärästä saadaan vastaava vapaakirja-arvo. Pääoma-arvokertoimien kuolevuus- ja korkoperusteet ovat samat kuin siirtomäärän pääoma-arvokertoimissa. Lisäksi niissä otetaan huomioon, että avattava vapaakirja Suomen eläkejärjestelmän mukaan voi tulla maksettavaksi myös muun muassa yksilöllisen varhaiseläke- ja työttömyyseläketapahtuman yhteydessä, mikäli nämä oikeudet muun työskentelyn perusteella Suomen eläkejärjestelmässä avautuvat.

Suomen työeläkejärjestelmään palautettavien eläkeoikeuksien käsittelystä huolehtii valtiokonttori. Palautettavien eläkeoikeuksin pienen lukumäärän vuoksi on sekä hallinnollisesti että taloudellisesti tarkoituksenmukaista, että niiden käsittely on keskitetty yhdelle eläkelaitokselle eli valtiokonttorille. Eläketurvakeskuksen tehtävänä yhdyslaitoksena on huolehtia siitä, että yhteisöistä palautettava määrä palautetaan asianmukaisesti Suomen työeläkejärjestelmään.

13 §. *Palauttamisen oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momentin mukaan palautettu eläkeoikeus myönnetään ja maksetaan soveltuvin osin VEL:n uusia edunsaajia koskevien säännösten mukaisena eli peruseläketurvan tasoisena. Vaikka henkilön eläkeikä muiden eläkkeiden osalta olisi alle 65 vuotta, palautettuun eläkeoikeuteen perustuva eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä aikaisintaan 65 vuoden iästä lukien. Työkyvyttömyyseläkkeenä ja perhe-eläkkeenä palautuva eläke alkaa sen sijaan samasta ajankohdasta muiden työeläkelakien mukaisten eläkkeiden kanssa. Palautettu eläkeoikeus ei ehdotuksen mukaan avaa tulevan ajan oikeutta. Siirtoa edeltäneisiin työsuhteisiin ei voida liittää tulevaa aikaa. Tulevan ajan oikeuksien avaaminen edellyttää uutta työsuhdetta Suomessa. Vapaakirjaan ei liity omaa eläkepalkkaa eikä ansainta-aikaa.

Pykälän 2 momentissa on säännökset siitä, kuinka siirretyn eläkeoikeuden perustana olleet työskentelyajat ja ansiot otetaan huomioon eläkkeen saamisen edellytyksissä ja eläkkeiden yhteensovituksessa silloin, kun eläkeoikeus palautetaan Suomen työeläkejärjestelmään. Näiden vanhojen vakuutuskausien huomioon ottamisella on merkitystä silloin, kun Euroopan yhteisöjen palveluksen jälkeen Suomen työeläkejärjestelmään palannut työntekijä jää työttömäksi tai tulee varsinaisen työkyvyttömyyseläkkeeseen tai yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeuttavalla tavalla työkyvyttömäksi.

Aikaisemmin pois siirretyt palvelusajat ja ansiot otetaan huomioon tulevan ajan oikeuden sekä työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä olevissa työskentelyaikaedellytyksissä. Tällöin käytetään todellista työhistoriaa Suomen työskentelyn osalta ja todellista työskentelyaikaa Euroopan yhteisöjen palveluksessa. Eikä siis Euroopan yhteisöjen eläkeoikeuden pohjana olevia työskentely- tai ansainta-aikoja, koska näissä on Suomesta siirtyneen eläkeoikeuden tuottamaa lisäaikaa, jota ei tule ottaa huomioon kahdesti. Eräs työttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen ehdoton edellytys on, että työntekijällä on oikeus tulevaan aikaan. Varsinaisen työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen ei edellytä tulevan ajan oikeutta, mutta tulevan ajan oikeus vaikuttaa myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen määrään.

Yhteensovitusperustetta vahvistettaessa otetaan huomioon myös vanhat ansiot. Yhteensovitusperuste vahvistetaan vanhojen ansioiden perusteella, jos yhteensovitusperuste on niiden mukaan vahvistettuna korkeampi kuin Suomen työeläkejärjestelmään palaamisen jälkeen ansaittujen tulojen perusteella vahvistettuna. Vanhat ansiot otetaan vastaavasti huomioon myös määrättäessä VEL:n 10 §:n 6 momentin mukaista eläkkeiden enimmäismäärää eli niin sanottua karttumisen kattoa.

Mikäli vapaakirja on avattu rahastosiirron kautta, on kuitenkin Euroopan yhteisöjen palveluksen osalta määrättävä yhteensovitus-

ta varten oma eläkepalkka. Ehdotuksen mukaan yhteensovitusperusteena voidaan käyttää Euroopan yhteisöjen eläkkeen perusteena olevaa palkkaa. Tämä säännös on tarpeen sen vuoksi, että yhteensovitusperuste yleensä olisi tällöin korkeampi, koska Euroopan yhteisöissä eläkkeen perusteena olevana palkkana käytetään henkilön loppupalkkaa.

14 § *Muutoksenhaku.* Jos eläkkeensaaja katsoo, ettei hänelle vapaakirjan perusteella myönnetty eläke ole tämän lain ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien vapaakirjan ehtojen mukainen, hän voi hakea päätökseen muutosta siten kuin valtion eläkelaissa säädetään.

4 Luku. **Erinäiset säännökset**

15 § *Sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa.* Henkilöstöasetuksen liitteen VIII 11 ja 12 artiklassa ei ole säännöksiä kaikista siirtoon liittyvistä seikoista. Tämän vuoksi ehdotetussa laissa annettaisiin sosiaali- ja terveysministeriölle oikeus sopia Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa siirtoon liittyvistä tarvittavista toimenpiteistä.

16 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 16 § sisältää voimaantulosäännöksen.

1.2. Työntekijäin eläkelaki

22 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä. Pykälän mukaan Euroopan yhteisöjen palvelukseen menevällä olisi oikeus siirtää TEL:n mukainen eläkeoikeus yhteisöihin siten, kuin laissa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä ehdotetaan säädettäväksi.

1.3. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki

14 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka olisi samansisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi 22 a §.

1.4. Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki

12 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka olisi samansisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi 22 a §.

1.5. Maatalousyrittäjien eläkelaki

21 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka olisi samansisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi 22 a §.

1.6. Yrittäjien eläkelaki

18 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka olisi samansisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi 22 a §.

1.7. Merimieseläkelaki

69 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka olisi samansisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi 22 a §.

1.8. Valtion eläkelaki

§. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka on saman sisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi ehdotettu 22 a §.

1.9. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki

19 c §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka on saman sisältöinen kuin edellä esitetty TEL:in lisättäväksi ehdotettu 22 a §.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne ovat hyväksytty ja vahvistettu.

Laissa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen hallinnon ja sosiaali- ja terveysministeriön välinen sopimus saadaan tehdä sen jälkeen kun tämä laki on tullut voimaan. Tätä lakia sovelletaan myös takautuvasti 1 päivästä tammikuuta 1995 yhteisöjen toimielimen palveluksessa työskenteleviin henkilöihin. Euroopan yhteisöjen lainsäädännön mukaisesti määräytyy se, missä määräajassa yhteisöjen toimielimissä työskentelevien on tehtävä siirtohakemus eläkeoikeuden siirtämiseksi lain voimaantulon jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta sekä yhteisöjen virkamiehiin tilapäisesti sovellettavien erityisten toimenpiteiden laatimisesta annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom; EHTY) N:o 259/68 liitteen VIII mukaista eläkeoikeuden siirtoa Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä.

Siirron kohteena on eläkeoikeus, joka henkilölle on karttunut työ-, virka- tai muusta palvelussuhteesta tai yrittäjätoiminnasta työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen perusteella.

2 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *toimivaltaisella eläkelaitoksella* 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lakien mukaisesta eläketurvasta huolehtivaa eläkelaitosta, joka ratkaisee eläkehakemuksen;

2) *siirtomäärällä* 5 §:ssä tarkoitettua siirrettävän eläkeoikeuden pääoma-arvoa;

3) *siirtomäärän laskentapäivällä* sitä päivää, johon kohdistuen siirtyvän eläkeoikeuden laskennallinen siirtäminen yhteisöjen eläkejärjestelmään toteutetaan.

3 §

Yhdyslaitos

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä huolehtivana yhdyslaitoksena toimii eläketurvakeskus.

Yhdyslaitoksena eläketurvakeskuksen tehtävänä on muun muassa:

1) sopia Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa eläkeoikeuden siirron edellyttämistä toimenpiteistä ja huolehtia niistä;

2) antaa toimivaltaisten eläkelaitosten päätösten perusteella yhteenveto karttuneista eläkeoikeuksista;

3) antaa päätös sekä siirtomäärästä ja sille maksettavasta korosta että toimivaltaisten eläkelaitosten rahoitusosuuksista;

4) tehdä siirron hakijan kanssa sopimus 3 luvun mukaisesta eläkeoikeuden palauttamisesta;

5) periä toimivaltaiselta eläkelaitokselta, joka olisi velvollinen maksamaan eläkkeen, sen osuus Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään siirrettävästä määrästä;

6) seurata, että 3 luvun mukaisesti palautettavat eläkeoikeudet palautuvat asianmukaisesti Suomen työeläkejärjestelmään.

Salassapitosäännösten estämättä eläketurvakeskuksella on oikeus saada toimivaltaisilta eläkelaitoksilta tiedot, jotka se tarvitsee yhdyslaitostehtäviensä hoitamiseksi, sekä an-

taa Euroopan yhteisöille tämän lain täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot.

2 luku

Eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöihin

4 §

Oikeus siirtoon ja siirrettävä eläkeoikeus

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla virkamiehellä tai tilapäiseen henkilökuntaan kuuluvalla on oikeus siirtää Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu eläkeoikeus.

Siirron kohteena on eläkeoikeus, joka siirtoon oikeutetulle on karttunut siirtomäärän laskentapäivään mennessä, tarkistettuna työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti. Siirto koskee myös työntekijäin eläkelain 11 §:n, maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 11 §:n ja yrittäjien eläkelain (468/1969) 11 §:n mukaisia lisäetuja lukuun ottamatta hautausavustusta. Siirrettävä eläkeoikeus käsittää kaikki tässä pykälässä tarkoitetut eläkeoikeudet työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitettuina.

5 §

Siirrettävän eläkeoikeuden määrä

Siirrettävän eläkeoikeuden määrä vastaa 4 §:ssä tarkoitetun eläkeoikeuden pääoma-arvoa. Pääoma-arvo lasketaan niiden perusteiden mukaisesti, jotka asianomainen ministeriö vahvistaa eläketurvakeskuksen esityksestä.

6 §

Siirtomäärälle maksettava korko

Siirtomäärälle maksetaan kolmen ja puolen prosentin vuotuista korkoa siirtomäärän laskentapäivästä siihen päivään saakka, jona siirto Euroopan yhteisöihin tapahtuu.

7 §

Laskelma eläkeoikeudesta

Saatuaan Euroopan yhteisöjen hallinnolta ilmoituksen eläkeoikeuden siirtohakemuksesta eläketurvakeskus pyytää toimivaltaisilta eläkelaitoksilta päätökset hakijan 4 §:n mukaisesti määrätyistä eläkeoikeuksista sekä antaa näistä hakijalle yhteenvedon ja ennakkolaskelman siirtomäärästä. Eläketurvakeskus lähettää ennakkolaskelman tiedoksi Euroopan yhteisöjen hallinnolle.

8 §

Sopimus eläkeoikeuden palauttamisesta

Siirron hakija voi tehdä eläketurvakeskuksen kanssa sopimuksen eläkeoikeuksien palauttamisesta Suomen työeläkejärjestelmään. Sopimuksessa siirron hakija valtuuttaa Euroopan yhteisöjen hallinnon suorittamaan eläketurvakeskukselle 12 §:ssä tarkoitetussa erorahatilanteessa määrän, joka perustuu tämän lain mukaisesti yhteisöihin siirretyn eläkeoikeuden arvoon. Sopimus tehdään sen jälkeen, kun 7 §:ssä tarkoitetut päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi.

9 §

Siirron toteuttaminen

Eläketurvakeskus antaa päätöksen Euroopan yhteisöihin siirrettävästä määrästä, joka sisältää siirtomäärän ja sille 6 §:n mukaisesti laskettavan koron. Päätös annetaan 8 §:n mukaisen sopimuksen tekemisen jälkeen tai, jos sopimusta ei ole tehty, sen jälkeen kun 7 §:ssä tarkoitetut päätökset ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Eläketurvakeskus antaa lisäksi päätöksen siirtomäärän ja sille maksettavan koron rahoitusosuuksista. Rahoitusosuudet ja niiden suorittaminen määräytyvät 5 §:ssä tarkoitettujen perusteiden mukaisesti.

Eläketurvakeskus siirtää Euroopan yhteisöihin siirtomäärän korkoineen tässä pykälässä tarkoitettujen päätösten tultua lainvoimaisiksi. Siirtoa varten eläketurvakeskus perii toimivaltaisilta eläkelaitoksilta siirtomäärän korkoineen.

10 §

Siirron oikeusvaikutukset

Työ-, virka- tai muun palvelussuhteen tai yrittäjätoiminnan, johon siirretty eläkeoikeus on perustunut, katsotaan 1 §:n 2 momentissa mainittuja lakeja, eläkeohjesääntöä tai eläkesääntöjä sovellettaessa päättyneen viimeis-

tään siirtomäärän laskentapäivää edeltäneen päivän lopussa. Päättymistä edeltävä aika ei oikeuta eläkkeeseen Suomen työeläkejärjestelmästä enää sen jälkeen, kun eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään on toteutunut.

11 §

Muutoksenhaku

Asianosainen, joka ei tyydy eläkelaitoksen päätökseen tai eläketurvakeskuksen siirrettävää eläkeoikeutta ja rahoitusosuuksia koskevaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta siten kuin 1 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä säädetään. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa eläketurvakeskukselle. Jos valituksen kohteena on eläkelaitoksen päätös, valitusaika lasketaan siitä päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon 7 §:ssä tarkoitetusta yhteenvedosta. Eläketurvakeskuksen on tällöin toimitettava valitus päätöksen antaneen eläkelaitoksen käsiteltäväksi.

3 luku

Eläkeoikeuden palauttaminen Euroopan yhteisöistä

12 §

Eläkeoikeuden palauttaminen

Henkilöllä on oikeus eläkeoikeuden palauttamiseen Suomen työeläkejärjestelmään, jos henkilön palvelus Euroopan yhteisöissä päättyy hänen saamatta mainitun palveluksen perusteella oikeutta vastaiseen eläkkeeseen ja jos hän on tehnyt 8 §:n mukaisen sopimuksen eläketurvakeskuksen kanssa.

Euroopan yhteisöistä palautettava summa (palautusmäärä) on erorahasta osa, joka vastaa yhteisöille suoritettua siirtomäärää korotettuna työntekijäin eläkelain 12 a §:n 5 momentissa tarkoitetulla laskuperustekorolla, tai koko Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän mukaan karttunutta eläkeoikeutta vastaava pääoma-arvo (rahastosiirto).

Suomeen 1 momentin mukaisesti palautettavan eläkeoikeuden pääoma-arvona käytetään palautusmäärää. Pääoma-arvosta lasketaan eläkeoikeus 5 §:ssä tarkoitettujen perusteiden mukaisesti. Näistä eläkeoikeuksista huolehtii valtiokonttori. Palautusmäärä tuloutetaan valtion eläkerahastolle.

13 §

Palauttamisen oikeusvaikutukset

Palautetun eläkeoikeuden perusteella henkilöllä on oikeus soveltuvin osin valtion eläkelain (280/1966) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua uutta edunsaajaa koskevien säännösten mukaiseen eläkkeeseen, ei kuitenkaan vanhuuseläkkeeseen ennen 65 vuoden ikää eikä varhennettuun vanhuuseläkkeeseen ennen 60 vuoden ikää. Palautetun eläkeoikeuden perusteella myönnettävää eläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttuvaksi ajaksi ei lueta valtion eläkelain 5 a §:ssä tarkoitettua tulevaa aikaa.

Kun ratkaistaan eläkkeen saamisen edellytyksiä taikka määrätään työntekijäin eläkelain 8 §:ssä tarkoitettua yhteensovitusperustetta tai valtion eläkelain 10 §:n 6 momentissa tarkoitettua eläkkeiden enimmäismäärää, otetaan huomioon siirtomäärän perusteena olevat palveluajat ja työansiot. Yhteensovitusperusteena voidaan käyttää myös Euroopan yhteisöjen eläkkeen perusteena olevaa palkkaa, jos eläkeoikeuden palauttaminen on toteutettu 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuna rahastosiirtona.

14 §

Muutoksenhaku

Jos eläkkeensaaja katsoo, ettei hänelle tämän luvun perusteella myönnetty eläke ole tämän lain ja asianomaisen ministeriön vahvistamien vapaakirjan ehtojen mukainen, hän voi hakea päätökseen muutosta siten kuin valtion eläkelaissa säädetään.

4 luku

Erinäiset säännökset

15 §

Sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa

Asianomaisella ministeriöllä on oikeus tehdä Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa

sopimus, jossa sovitaan siirtoon liittyvistä toimenpiteistä.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

Tässä laissa tarkoitettu sopimus Euroopan yhteisöjen hallinnon kanssa voidaan tehdä sen jälkeen, kun tämä laki on tullut voimaan.

Mitä tässä laissa säädetään eläkeoikeuden siirrosta Euroopan yhteisöihin, sovelletaan henkilöön, joka tämän lain voimaan tullessa työskentelee Euroopan yhteisöjen toimielimen palveluksessa, takautuvasti 1 päivästä tammikuuta 1995 lukien.

2.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annettuun työntekijäin eläkelakiin (395/1961) uusi 22 a § seuraavasti:

Eläkeoikeuden siirto Euroopan yhteisöihin

22 a §

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

3.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 9 päivänä helmikuuta 1962 annettuun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakiin (134/1962) uusi 14 a § seuraavasti:

14 a §

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämi-

sestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

4.

Laki

taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 26 päivänä heinäkuuta 1985 annettuun taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelakiin (662/1985) uusi 12 a § seuraavasti:

12 a §

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

5.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 14 päivänä heinäkuuta 1969 annettuun maatalousyrittäjien eläkelakiin (467/1969) uusi 21 a § seuraavasti:

21 a §

Maatalousyrittäjällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä

palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

6.

Laki

yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 14 päivänä heinäkuuta 1969 annettuun yrittäjien eläkelakiin (468/1969) uusi 18 a § seuraavasti:

18 a §

Yrittäjällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

7.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/1956) 12 lukuun uusi 69 a § seuraavasti:

69 a §

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

8.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 20 päivänä toukokuuta 1966 annettuun valtion eläkelakiin (280/1966) uusi 29 § seuraavasti:

29 §

Edunsaajalla on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

9.

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakiin (202/1964) uusi 19 c § seuraavasti:

19 c §

Viranhaltijalla ja työntekijällä sekä 1 §:n 7 ja 8 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (/) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä tai 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun eläkesäännön määräyksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri
Sinikka Mönkäre